

27. Andragoški kolokvij

Evropsko leto spretnosti – otvoritveni dogodek

1. junij 2023, Hiša Evropske unije, Dunajska cesta 20, Ljubljana, <https://els.si>

Spretnosti odraslih v Sloveniji

Petra Javrh

TEDNI
VSEŽIVLJENJSKEGA
UČENJA

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

„Zagovarjamo celostno pojmovanje spretnosti ...“

- „saj v mislih ohranjamo široko opredelitev **znanja, spretnosti in kompetenc** – **vsega trojega**, kar krepi za delo in življenje nasploh.“

„Zagovarjamo celostno pojmovanje spretnosti ...“

- „...poleg **spretnostim za delo** pozornost namenjamo tudi **tistim za osebni razvoj, demokratično državljanstvo, vključenost, trajnostno in digitalno preobrazbo** in še bi lahko naštevali.“

Zagovarjamo celostno pojmovanje spretnosti ...

- „Opozarjamo tudi na pomen **temeljnih zmožnosti** ter na dejstvo,

„Zagovarjamo celostno pojmovanje spretnosti ...“

- *da imajo poleg formalnega izobraževanja in usposabljanja za razvoj spretnosti pomembno vlogo tudi*

neformalno učenje in izobraževanje odraslih

ter podporne dejavnosti

(ozaveščanje, svetovanje, terensko delo, vrednotenje predhodno pridobljenih znanj ...).“

Vir: spletna stran <https://epuo.acs.si/els/>

„Ciljne skupine ELS so ... **delovno sposobni odrasli**, med njimi še posebej:

- ženske,
- nizko kvalificirani,
- starejši,
- invalidi in osebe s posebnimi potrebami,
- osebe iz socialno prikrajšanih okolij,
- mladi, ki niso zaposleni ali vključeni v izobraževanje,
- osebe, ki živijo v oddaljenih območjih ali regijah,
- ter razseljeni.“

Vir: spletna stran <https://epuo.acs.si/els/>

Kaj pomeni široka opredelitev **znanja, spretnosti in kompetenc** – vsega trojega?

- **Spretnosti** so po zgodnjih andragoških definicijah „merljivi del“ kompetenc.

Lahko se razvijajo in izboljšujejo z izkušnjami in usposabljanjem.

(D. McClelland 1985)

Kaj pomeni široka opredelitev **znanja, spretnosti in kompetenc** – vsega trojega?

- **Kompetence** se od prvega kroga raziskave Spretnosti odraslih –PIAAC (2014) enačijo s pojmom spretnosti.

(Vodnik za bralca, OECD 2016)

Pomembno opozoriti:

Koncept kompetenc vključuje tudi druge pomembne vidike, ki obseg spretnosti presegajo: poleg praktičnih spretnosti vključujejo tudi vrednotni, moralni, družbeni in identitetni vidik.

Kaj pomeni široka opredelitev **znanja, spretnosti in kompetenc** – vsega trojega?

- Po letu 2010 se v stroki spet uveljavlja izraz **zmožnosti** (angl. capabilities), s katerim želimo poudariti vrednotno komponento, ki je pomemben dejavnik pri učenju odraslih.

(P.C. Taylor 2007)

Številne raziskave potrjujejo, da so **vrednote** pomemben del učenja odraslih

1/ ključen dejavnik pri motivaciji odraslih za učenje

"Values and Adult Learning: Findings, Reflections, and Recommendations"
(Candy, 2000)

2/ povezane z motivacijo, smislom učenja, osebnostnim razvojem ter izbiro in oblikovanjem učnih ciljev

"Values and Adult Learning: A Review of the Research Literature"
(Merriam & Brockett, 2007)

3/ dejavnik pri oblikovanju posameznikovega učnega okolja, njegovega odnosa do učenja in izbire učnih strategij

"Values and Learning: An Integrative View"
(Chapman, 2017)

4/ oblikujejo motivacijo, izbiro učnih ciljev in vključenost odraslih v učenje

"Values and Adult Education: A Narrative Study of Adult Learners' Perspectives"
(Khan, 2017)

Spoznanja: vrednote vplivajo na:

1/
motivacijo

2/
izbiro učnih ciljev

3/
angažiranost
in
smisel učenja

4/
oblikujejo
posameznikovo
učno izkušnjo

*Razumevanje in upoštevanje vrednot pri
načrtovanju in izvajanju IO prispeva
k bolj poglobljenemu, smiselnemu in trajnostnemu učenju.*

ZMOŽNOSTI

povezane tudi z „naravnostjo“:

Naravnost vpliva na posameznikovo:

- razumevanje,
- interpretacijo
- in odzivanje na svet okoli sebe

-
- notranje predispozicije,
 - prepričanja,
 - vrednote
 - in stališča

ZMOŽNOSTI

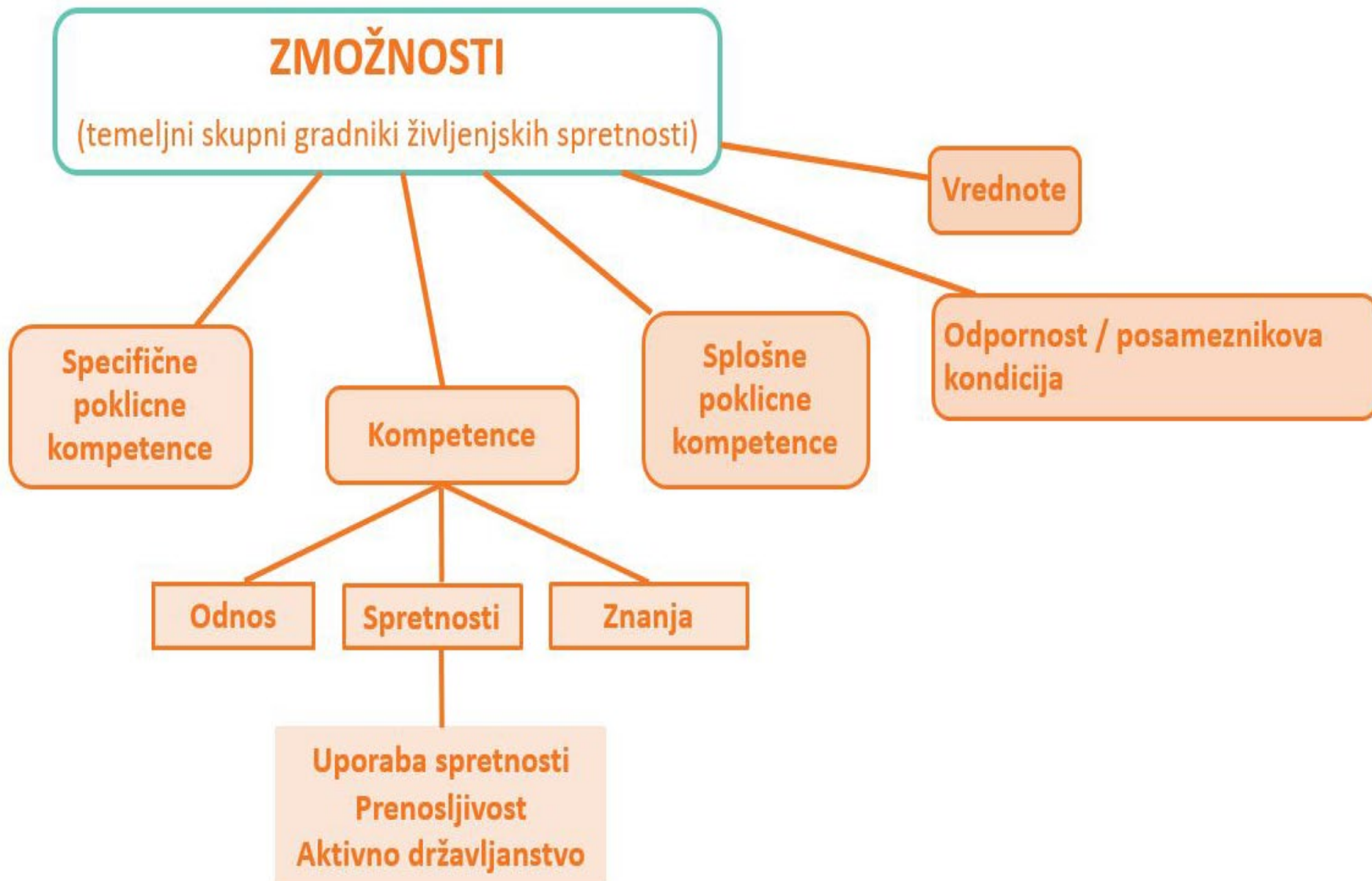
povezane z VRLINAMI

Kako široko opredeljujemo znanja, spretnosti in kompetence v Sloveniji?

HUMANISTIČNA
NARAVNANOST

„Partnerji projekta LSE smo trdno prepričani, da sta kritična in etična dimenzija sestavna dela razvoja kompetenc, ki jih zelo dobro predstavlja izraz zmožnosti. „

VIR: Projekt Life skills for EU,
Patras 2018

Nacionalna evalvacija JV programov za
odrasle 2009-2011
je pokazala:

povečevanje
neenakosti družbenih skupin

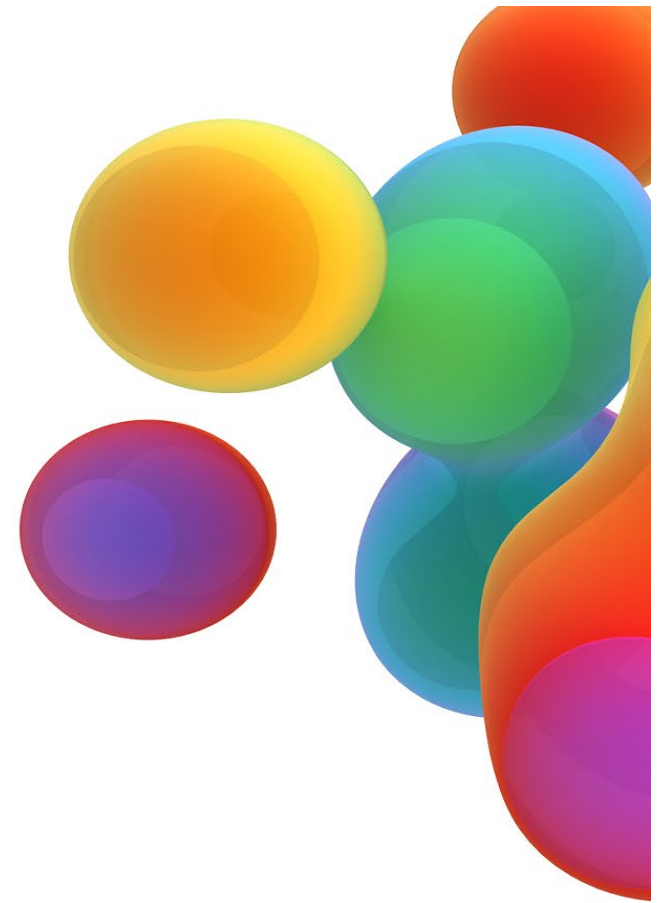
Osredotočenost na pravičnost

Razvoj pismenosti

2011-2014

Preiskovali tri ključna področja:

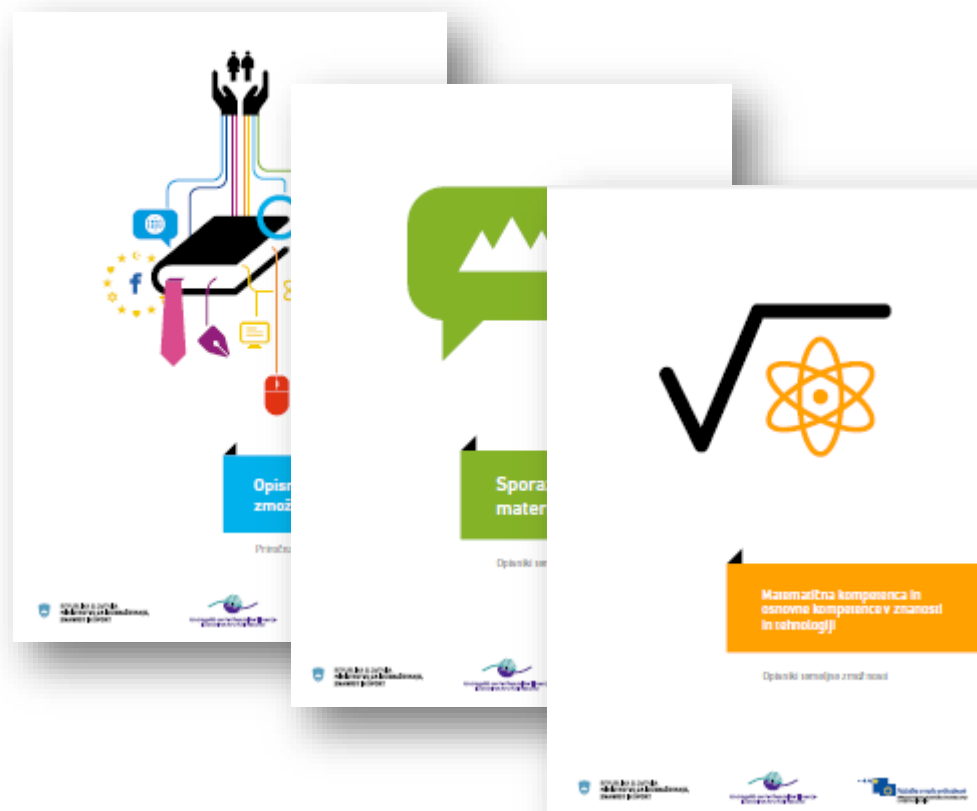
- 1** Globlje razumevanje temeljnih zmožnosti
- 2** Usposabljanja strokovnih delavcev
- 3** Sodobna učna gradiva

Globlje razumevanje temeljnih zmožnosti

Akcijsko raziskovanje

Videti temeljne
zmožnosti skozi oči
prakse

Raziskovali povezave:

S tem se šele doseže PRAG družbe,
ki je socialno pravična.

neformalno učenje – socialna pravičnost – razvoj kompetenc

Kje se odrasli ljudje
največ učijo?

Priložnostno
učenje

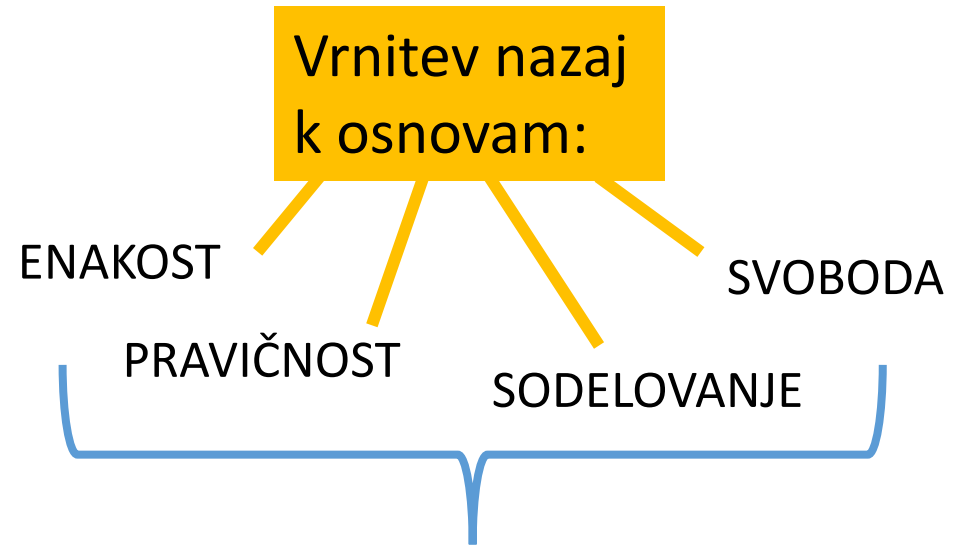
Omogočiti organizirane
oblike učenja vsem.

Česa?

Vsega, kar je najbolj osnovno za
kakovostno znanjenje v družbi
in v zasebnem življenju!

Omogočiti organizirane oblike učenja vsem:

Poznati vse, kar je najbolj osnovno za kakovostno življenje v družbi in v zasebnem življenju.

Vprašanje RAZVITOSTI VRLIN

morajo zrasti najprej v posamezniku

šele nato jih bomo zaznali v družbi

socialno pravični družbi

Razvoj kompetenc = prag socialno pravične družbe

Kompetence so razvite takrat,
ko delovanje odraslih
LAHKO poteka
učinkovito, kakovostno, svobodno, prosto ...

Izjemna
odgovornost
izobraževalcev!

Šele tu nastopi
dovolj prostora
in svobode za
razvoj vrlin

Iz tega bo izšlo:
OPOLNOMOČENJE

kot smo andragogi imenovali zmožnost
delovanja v skladu z razvitimi vrlinami

Kako bomo dosegli **delovno sposobne odrasle**?

- ženske,
- nizko kvalificirane,
- starejše,
- invalide in osebe s posebnimi potrebami,
- osebe iz socialno prikrajšanih okolij,

- mlade, ki niso zaposleni ali vključeni v izobraževanje,
- osebe, iz oddaljenih območij ali regij,
- razseljene

SCENARIJ 1

Razvijamo **veščine** za točno določene operacije

PREDNOSTI:

- učinki takoj
- velika hitrost prilagajanja trenutni potrebi
- storilnost

SCENARIJ 1

Razvijamo **veščine** za točno določene operacije

PROBLEM:

- ranljivost
- nezaposljivost ob večjih tehnoloških premikih
- izključenost iz tehnološko zahtevnejših okolij
- nezaupanje posameznika v družbo, politiko, skupnost nasploh
- slabo zdravje, socialni in ekonomski problemi

PIAAC^{slo}

Delež odraslih v sloveniji, ki so dosegli najvišje ravni spretnosti

povprečje
OECD 10,6 %

5,6 %

odraslih je doseglo 4. in 5. raven
besedilnih spretnosti

povprečje
OECD 11,3 %

8,6 %

odraslih je doseglo 4. ali 5. raven
matematičnih spretnosti

povprečje
OECD 5,8 %

3,7 %

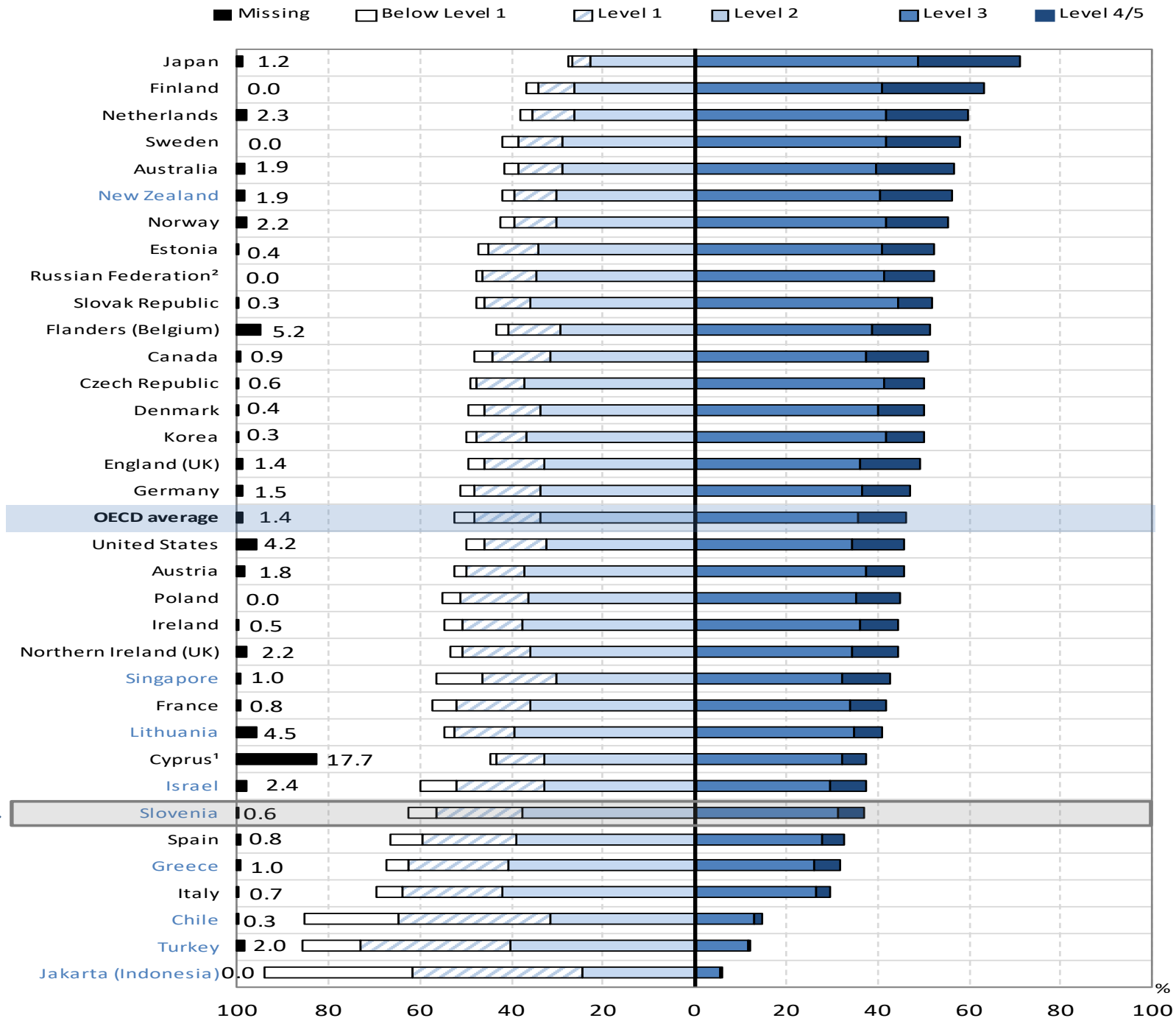
odraslih je doseglo najvišjo/3. raven
**reševanja problemov v tehnološko
bogatih okoljih**

Delež po ravneh na področju besedilnih spretnosti

v padajočem vrstnem redu glede na skupni delež odraslih, ki so dosegli

3. in 4./5. raven

SLOVENIJA

Odrasli v kategoriji »Manjkajoči« niso bili sposobni podati dovolj osnovnih podatkov za določitev stopnje spretnosti zaradi jezikovnih oziroma učnih težav ali motenj v duševnem razvoju (s pismenostjo povezan neodgovor)

SCENARIJ 2

Razvijamo (splošne in specifične) **poklicne kompetence**

PREDNOSTI:

- učinki merljivi
- kompetence prenosljive na sorodna področja
- povečana kakovost dela

SCENARIJ 2

Razvijamo (splošne in specifične) **poklicne kompetence**

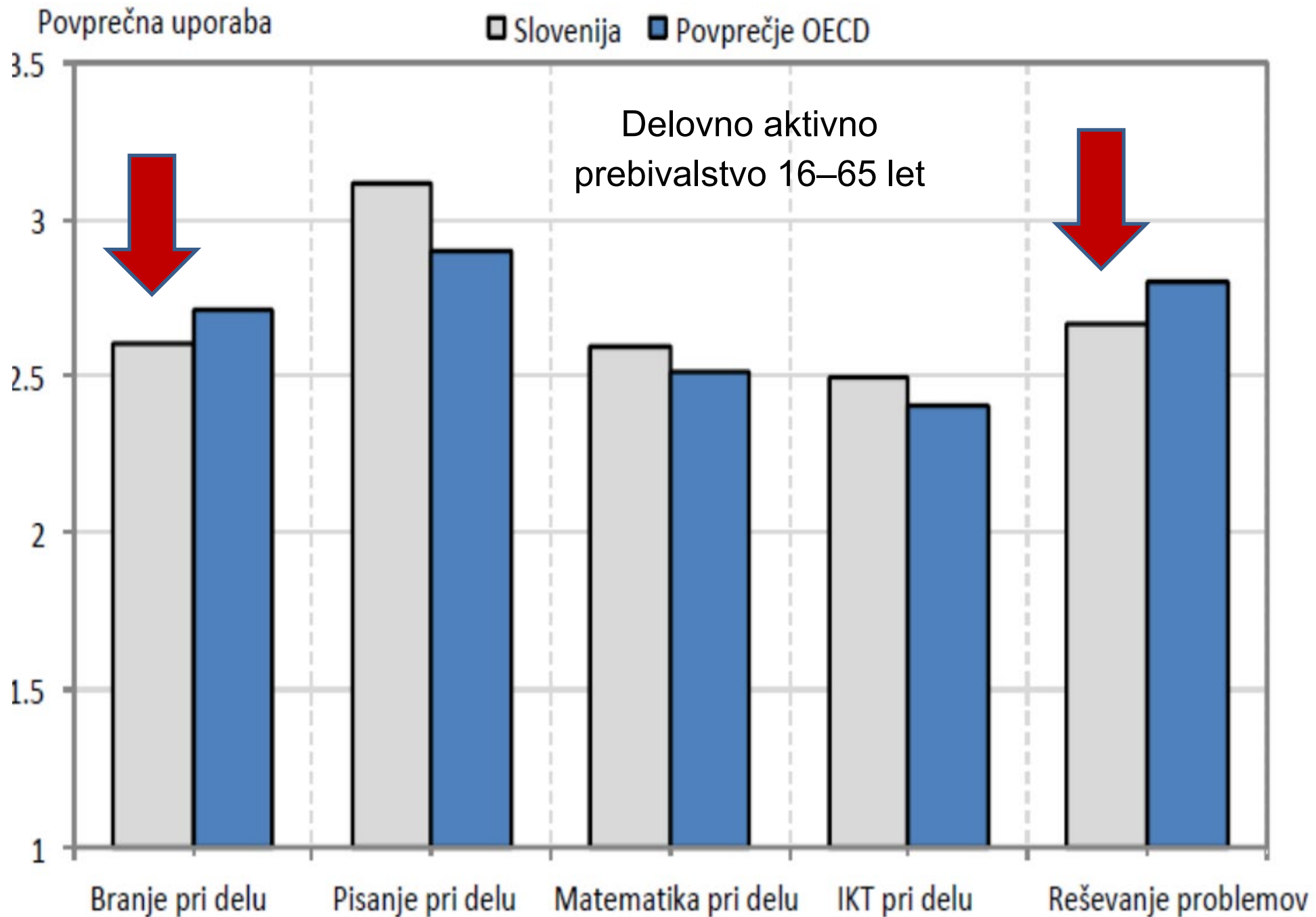
PROBLEM:

- odvisnost od ponudbe in povpraševanja
- posameznik frustriran (hoče več, a ni mogoče zaradi denarja, možnosti, izobrazbe...)
- oseba v službi kapitala (in ne obratno) - delo za preživetje
- kakovost odnosov je načeta
- človekova potreba po ustvarjalnosti je spregledana (zaradi potrebe po storilnosti)

Uporaba spretnosti na delovnem mestu

Za branje, pisanje, matematiko in IKT-spretnosti so kazalniki uporabe spretnosti lestvice od 1 »Nikoli« do 5 »Vsak dan«.

Uporaba spretnosti za reševanje problemov je bila določena glede na odgovore na vprašanje »Kako pogosto običajno naletite na kompleksnejše probleme, pri katerih porabite vsaj 30 minut, da najdete dobro rešitev?«. Možni odgovori so bili od 1 »Nikoli« do 5 »Vsak dan«.

SCENARIJ 3

Razvijamo **temeljne kompetence** / spretnosti

PREDNOSTI:

- dolgoročna opolnomočenost posameznika
- kompetence izredno prenosljive na različna področja
- povečana kakovost dela
- oseba se lahko individualno izrazi
- doživi svoje posebno mesto v podjetju/skupnosti

SCENARIJ 3

Razvijamo **temeljne kompetence** / spretnosti

PROBLEM:

- odločevalci želijo spremembo, pri ranljivih skupinah ni odziva (apatičnost)
- odpori, sabotaža tistih, ki jim je izboljšanje namenjeno
- novo upanje, ki ugasne ob zaključku aktivnosti – povečana apatičnost v prihodnje
- veliki stroški – izobraževalni programi niso le poučevalni, ampak tudi vzgojni (morajo imeti določen obseg)

SCENARIJ 3

Razvijamo **temeljne kompetence / spretnosti**

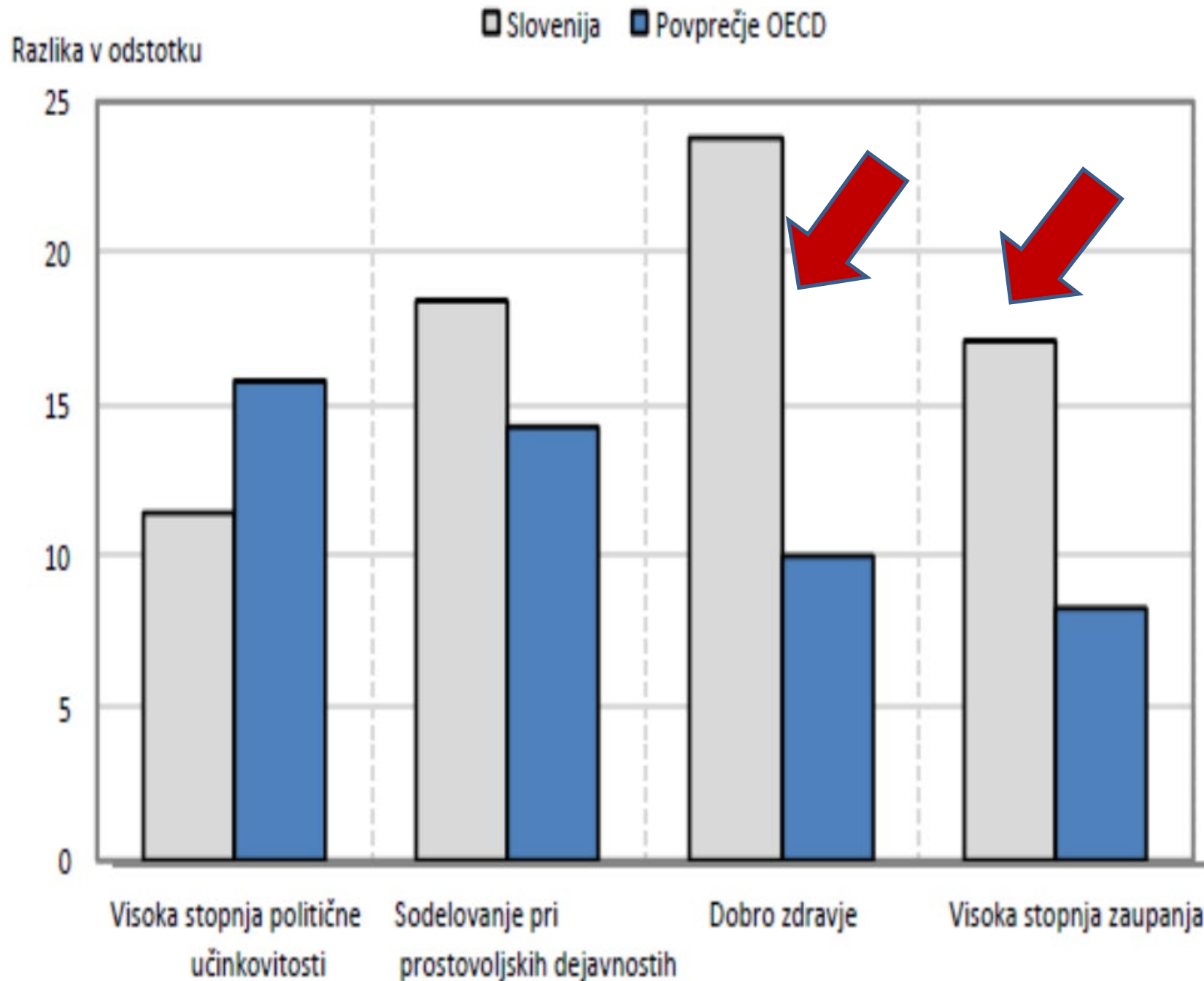
PROBLEM:

- hitra izobraževanja/ seminarji ne dajo dolgoročnih rezultatov
- poudarek na utilitarizmu – kar ni uporabno pri delu, je strošek, nepotrebno
- človek ni celostno vpet kot oseba, umanjka ustvarjalni del
- koliko dodane vrednosti dejansko lahko prispeva

Besedilne spretnosti in pozitivni družbeni učinki

tako v Sloveniji kot na splošno v državah OECD

Razlika med odstotkom odraslih z visokimi rezultati (4./5.raven) in odstotkom odraslih z nizkimi rezultati (1. raven ali manj) ki so poročali o visoki stopnji zaupanja in politične učinkovitosti, dobrem oziroma odličnem zdravju in prostovoljstvu

Delovno aktivni odrasli z najnižjimi dosežki se (pri vseh treh temeljnih spretnostih) razlikujejo od populacije po spolni in starostni strukturi

V skupini je dvakrat več moških, starih od 56 do 65 let, kot v skupini z najvišjimi dosežki, ki je po starostni strukturi moških tudi sicer mlajša.

So regionalno različno razpršeni

Najnižje ravni spretnosti dosegajo v podravski regiji, v zasavski regiji pa je razmerje v deležu karierno najmanj uspešnih glede na vse delovno aktivne v regiji najbolj porušeno.

Različen tip naselja omogoča različen dostop do izobraževanja in vpliva na življenjski slog

več kot polovica skupine delovno aktivnih odraslih z najnižjimi dosežki živi v manjših naseljih, med temi največ v podeželskih naseljih z manj kot 2000 prebivalci

Zahtevnost dela

skupina z najnižjimi dosežki pri spretnostih ima daleč največji delež polkvalificiranih poklicev za industrijsko delo in osemkrat več odraslih z osnovnimi poklici za preprosta dela kot skupina z najvišjimi dosežki.

Odrasli z osnovnimi poklici za preprosta dela izjemno redko dosežejo najvišje razvite spretnosti

Družinske in socialne okoliščine ter okoliščine posameznikovega življenja so lahko močna ovira

gospodinjstva so povprečno le nekoliko večja, kot je povprečje v ostali populaciji, partnerji delovno aktivnih pa so veliko pogosteje delovno neaktivni

Skupina z najnižjimi dosežki ima slabe bralne navade in nizko razvite besedilne spretnosti

velik delež (31,95 % skupine) oseb iz te skupine ima doma le 10 knjig ali manj, to pomeni trikrat več takih gospodinjstev kot v skupini z najvišjimi dosežki

migrantsko ozadje lahko le deloma pojasni težave z obvladovanjem besedilnih in matematičnih spretnosti

SCENARIJ 4

Razvijamo temeljne zmožnosti

PREDNOSTI:

- dolgoročna opolnomočenost posameznika
- kompetence prenosljive na različna področja –
boljša prilagodljivost
- oseba se lahko individualno izrazi, doživi svoje
posebno mesto v podjetju/skupnosti
- pripadnost, ker se uskladijo osebne vrednote in
okolje
- močnejši vpliv na delovno okolje/ skupnost

SCENARIJ 4

Razvijamo temeljne zmožnosti

PROBLEM:

- zahtevni strokovni posegi (zahteva po profesionalnosti strokovnega kadra)
- predpogoj pozitivnih učinkov je vizija družbe, jasne vrednotne usmeritve
- tveganje za družbene sloje, ki želijo vladati – konstituira se množica opolnomočenih ljudi
- posameznik osvobojen, kritičen
- lahko oddide drugam
- lahko vpliva na druge

Regije in razvitost spretnosti:

- analize so našo domnevo potrdile:
- **razlike v razvitosti spretnosti med regijami so velike**
- **zasavska, koroška in posavska regija predstavljajo najranjivejše statistične regije v Sloveniji glede na rezultate te študije**
- največji delež z višjimi ravnmi besedilnih spretnosti v osrednjeslovenski (46%) in obalno-kraški regiji (45%)
- trikrat manjši delež teh je v zasavski (15%) in koroški regiji (14%)

KAJ HOČEMO RAZVIJATI V SLOVENIJI?

MODROST STARIH:

- Slovenski kmet je zelo dobro vedel, da ne bo dobil „pomagačev“ na kmetijo, če z njimi ne bo lepo ravnal.
- Zgodbe naše preteklosti učijo - dober, napreden gospodar je bil tisti:
 - ki je rad dal,
 - dobro plačal,
 - vselej bil pripravljen pomagati ubogim.

NAUK:

- To so preizkušene odločitve ljudi, ki so morali preživeti v kakršnikoli okoliščinah:
po zavojevanjih, ob vpadih Turkov, vojnah, kugi, suši, poplavih, lakoti.

SMO DANES MODREJŠI OD TEH GENERACIJ?!